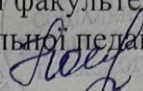

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету
соціальної педагогіки та психології
 О. В. Пономаренко
«23» січня 2025 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

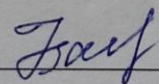
СОЦІАЛЬНА РОБОТА З РІЗНИМИ ВІКОВИМИ ГРУПАМИ (з людьми похилого віку)

підготовки бакалавра
денної та заочної форм здобуття освіти
освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка»
спеціальності 231 – «Соціальна робота»
галузі знань 23 – Соціальна робота

ВИКЛАДАЧ: Мацкевіч Ю.Р., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри
соціальної педагогіки та спеціальної освіти.

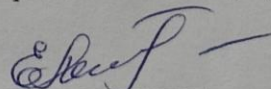
Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціальної педагогіки
та спеціальної освіти

Протокол № 7 від «22» січня 2025 р.
Завідувач кафедри соціальної педагогіки та
спеціальної освіти

Н. В. Заверико

Погоджено
Гарант освітньо-професійної програми

О. Г. Лещенко

Зв'язок з викладачем: Moodle (форум курсу, приватні повідомлення), ел. пошта

Е-mail: yuliana30-12@ukr.net,

СЕЗН ЗНУ повідомлення: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=12306>

Телефон: (061)228-76-45 (кафедра соціальної педагогіки та спеціальної освіти)

Інші засоби зв'язку:

Зал персональної Зомт-конференції:

Yuliana Matskevich – Ідентифікатор конференції: 243 672 6925 Код доступу:

Go8k19

Кафедра: кафедра соціальної педагогіки та спеціальної освіти, VIII корпус, ауд. 219

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є засвоєння теоретичних знань про людей похилого віку як об'єкт соціальної роботи, їх специфічні характеристики та проблеми, основні напрямки, форми і методи роботи з даною віковою групою населення та набуття практичних умінь необхідних для ефективної професійної діяльності з зазначеною віковою групою населення.

Дисципліна розрахована на один семестр. Курс є необхідною складовою частиною підготовки фахівців, здатних працювати з різними віковими групами населення. Дисципліна спрямована на забезпечення здобувачів освіти необхідними знаннями та інструментами для надання професійної ефективної підтримки людям похилого віку, сприяючи гармонізації їхнього життя в сучасному суспільстві. Після завершення курсу здобувачі освіти мають бути готові професійно взаємодіяти з людьми похилого віку, вирішувати їхні соціальні проблеми та сприяти їхньому активному і гідному старінню.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теорія та практика соціальної роботи з людьми похилого віку як специфічна професійна діяльність, її сутність, суспільне значення, коло необхідних знань та умінь для успішної професійної діяльності в майбутньому з зазначеною віковою групою населення, з урахуванням їхніх потреб, проблем та соціальних викликів, а також сприяння покращенню якості їхнього життя і соціальної інтеграції.

Навчання за програмою курсу орієнтоване на розширення меж професійної компетентності студентів щодо змісту, форм та методів профілактичної діяльності, її об'єктивної зумовленості та ролі в сучасному суспільстві. В основу структури і змісту програми курсу покладена концепція всебічного розвитку майбутнього фахівця у цілісному освітньому просторі.

У разі успішного завершення курсу студент зможє:

- пояснити загальні та специфічні риси, притаманні соціальній групі громадян похилого віку в цілому;
- розпізнавати вікові, індивідуальні особливості людей похилого віку, можливі відхилення від норми, які виникають в процесі старіння та соціальні ризики, пов'язані зі старістю;
- аналізувати та оцінювати основні потреби похилих людей, їх можливості, особистісний потенціал і, відповідно до цього, визначати оптимальне та реальне місце і роль похилих людей у суспільних стосунках;
- визначати цілі, завдання, зміст, вибирати доцільні форми, методи та засоби роботи з людьми похилого віку;
- спілкуватися з клієнтами похилого віку (встановлювати контакт, слухати, вести та завершувати бесіду), використовувати психо- та соціотерапевтичні методи у вирішенні сімейно-побутових проблем похилих та старих людей та проявляти професійно-важливі, особистісні якості відповідно до стандартів професії;
- професійно взаємодіяти з працівниками інших закладів, які надають допомогу людям похилого віку (юристи, психологи, медичні працівники та ін.) для забезпечення координації успішної соціальної (соціально-педагогічної) роботи.

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Семестр	4-й	6-й
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість годин	120	
Лекційні заняття	16 год.	8 год.
Практичні заняття	16 год.	6 год.
Самостійна робота	66 год.	78 год.
Консультації	https://www.znu.edu.ua/ukr/university/departments/spp/grafik_navchal_nogo_protsesu_ta_rozklad_zanyat формат проведення (очно – Zoom, дистанційно – Moodle)	
Вид підсумкового семестрового контролю:	екзамен	залік
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=1824	

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Компетентності / Результати навчання	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
<p>Компетентності:</p> <p>ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК-6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.</p> <p>ЗК-11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>СК-4. Здатність до аналізу соціально-психологічних явищ, процесів становлення, розвитку та соціалізації особистості, розвитку соціальної групи і громади.</p> <p>СК-9. Здатність оцінювати соціальні проблеми, потреби, особливості та ресурси клієнтів.</p> <p>СК-10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні</p>	<p>- лекційні методи (лекція-пояснення, лекція-дискусія, лекція-презентація тощо);</p> <p>- діалогічні методи (інтерактивні заняття, навчальні дискусії, ділові ігри, «мозковий штурм», заняття з елементами тренінгу та ін.);</p> <p>- проблемно-пошукові методи (аналіз ситуацій, метод кейсів, обговорення, пошук);</p> <p>- дослідницькі методи (проведення досліджень теоретичного та емпіричного характеру)</p>	<p>- тестування;</p> <p>- усні та письмові опитування;</p> <p>- перевірка письмових робіт студентів (есе, аналітичні довідки, порівняльні характеристики тощо);</p> <p>- перевірка доповідей/презентацій, що розкривають певні питання;</p> <p>- перевірка творчих робіт.</p>

<p>методи їх вирішення.</p> <p>СК-11. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей.</p> <p>Результати навчання:</p> <p>РН-1. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування професійних і встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між соціальними подіями та явищами.</p> <p>РН-5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.</p> <p>РН-13. Використовувати методи соціальної діагностики у процесі оцінювання проблем, потреб, специфічних особливостей та ресурсів клієнтів, зокрема в оцінці потреб дитини та сім'ї.</p>		
--	--	--

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Теоретичні основи соціальної роботи з людьми похилого віку

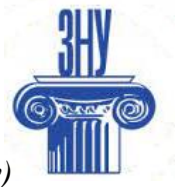
Старіння населення: причини, наслідки, прогнози. Старіння населення як соціально-демографічний процес. Вікова структура населення. Демографічна ситуація в Україні. Соціально-демографічні проблеми старіння населення. Наслідки старіння населення.

Соціальна робота з людьми похилого віку: поняття й зміст. Актуальність і значущість соціальної роботи з людьми похилого віку. Поняття соціальної роботи з людьми похилого віку. Мета, завдання та принципи соціальної роботи з людьми похилого віку. Зміст соціальної роботи з людьми похилого віку. Технології соціальної роботи з людьми похилого віку. Зарубіжний досвід соціальної роботи з людьми похилого віку.

Медико-соціальні особливості людей похилого віку. Зміст понять «старість» і «старіння». Види старіння. Загальні закономірності й теорії старіння. Роль і місце старості в онтогенезі людини. Види старості. Поняття здоров'я у старості. Функціональні зміни органів і систем у процесі старіння, їх урахування в практиці соціального обслуговування людей похилого віку. Старечі нездужання та стареча немічність та засоби їх полегшення. Спосіб життя та його значення для процесів старіння.

Психологічні особливості людей похилого віку. Особистісні особливості в старості. Етапи психологічного старіння. Характеристика пізнавальної сфери в період старіння. Мудрість як якісна характеристика старості. Психічні функції та їх розлад у старості.

Соціальні зміни у похилому віці. Історичний аспект місця та становища старої людини в суспільстві. Стереотипи старіння. Соціальні фактори, що визначають становище людей похилого

віку в суспільстві. Соціальні теорії старіння. Найближче соціальне оточення. Вплив соціального середовища на старіння. Сім'я в житті людини похилого віку. Сімейні стосунки літніх та старих людей. Проблема «батьків та дітей» сьогодні. Взаємодопомога поколінь. Вплив сім'ї на соціальне самопочуття літніх людей. Групи сусідів, друзів, знайомих, первинний трудовий колектив. Комунікативний потенціал літніх. Конструювання соціальних зв'язків людей похилого віку.

Соціальна адаптація літніх людей з виходом на пенсію. Вихід на пенсію як значуща подія в житті людини. Ставлення до виходу на пенсію. Поняття адаптації в старості. Особливості соціальної адаптації в старості. Технології підготовки до виходу на пенсію. Підвищення рівня соціальної адаптації в старості.

Змістовий модуль 2.

Технології роботи з людьми похилого і старого віку

Соціальна активність особистості у похилому віці. Поняття «соціальна активність людей похилого віку» та її види (освітня діяльність, клубна діяльність, участь у роботі громадських організацій). Методи підвищення соціальної активності пенсіонерів. Основні характеристики соціокультурної діяльності людей похилого віку. Дозвілля як сфера соціокультурної діяльності: зміст і форми дозвільної діяльності людей похилого віку. Педагогічний супровід культурно-дозвільної діяльності людей похилого віку. Роль освіти в похилому віці. Особливості освіти людей похилого віку.

Реабілітація як напрямок соціальної роботи з людьми похилого віку. Поняття «геронтологічна реабілітація». Види геронтологічної реабілітації, їх зміст. Проблеми геронтологічної реабілітації. Правила роботи з клієнтами похилого віку в процесі реабілітації.

Соціальний захист людей похилого віку: поняття та принципи. Нормативно-правова база соціального захисту населення похилого віку в Україні. Пенсійне забезпечення людей похилого віку в Україні. Соціально-економічні проблеми пенсіонерів в Україні у сучасний період. Пенсійна реформа.

Соціальне обслуговування людей похилого віку: поняття, принципи та види. Характеристика основних форм соціального обслуговування людей похилого віку: стаціонарне, напівстаціонарне, нестаціонарне соціальне обслуговування. Заклади соціального обслуговування (стаціонарні, напівстаціонарні, нестаціонарні), їх характеристика, зміст діяльності, форми та методи роботи.

Сімейна допомога та догляд за людьми похилого віку. Визначення сімейної допомоги та сімейного помічника. Основні проблеми людей, які доглядають за родичами похилого та старого віку. Соціальна підтримка помічників (інструментальна та емоційна) та стратегії самовладання: самовладання, зосереджене на вирішенні проблеми, когнітивна стратегія самовладання, емоційно-сфокусоване самовладання. Види роботи з сімейними помічниками: освіта або навчання помічників, консультування, поліпшення керування стресовими чинниками, збільшення емоційної підтримки.

Особистість фахівця по роботі з людьми похилого віку. Вимоги до професіоналізму соціальних працівників, які обслуговують людей похилого віку. Деонтологія в соціальній роботі з літніми і старими людьми. Особистісні особливості професійної придатності соціального працівника до роботи з людьми похилого віку. Права й обов'язки соціального працівника. Навички й уміння, якими повинен володіти соціальний працівник. Морально-етичні проблеми в роботі з людьми похилого віку. Ейджизм у соціальній роботі з людьми похилого віку. Особливості етичного кодексу соціального працівника, який надає послуги людям похилого віку. Шляхи подолання психологічної й вікової несумісності між соціальним працівником і клієнтами похилого віку. Ефективність соціальної роботи з літніми й старими людьми й способи її визначення.

Комунікативна компетентність фахівця по роботі з людьми похилого віку. Особливості спілкування з клієнтами похилого віку. Деонтологічні підходи до вирішення конфліктів, що виникають між соціальними працівниками й клієнтами похилого віку, об'єктивність і суб'єктивність у вирішенні конфліктів. Навички активного слухання. Комунікативні вправи:

Розвиток розуміння власних суджень. Практика неосудження. Розвиток навичок емпатії. Ефективне використання питань. Процес надання допомоги. Три основних умови надання ефективної допомоги. Реакція на зміни та втрати. Обмеження при наданні допомоги. Межі конфіденційності. Персональні обмеження. Правомочність надання або не надання допомоги. Звернення по допомогу до інших спеціалістів, підтримка колег.

Психологічна компетентність соціального педагога. Психологічні методи роботи з людьми похилого віку (терапія спогадами; арт-терапія; трудотерапія (окупаційна терапія). Робота з сім'єю людини похилого віку, можливості й перспективи залучення до догляду членів сім'ї. Сімейна терапія. Вивчення особистості людини похилого віку, її соціального оточення, соціальних та інших проблем. Врахування потреб людей похилого віку. Методики вивчення особистості клієнта.

4. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття /роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
Лекція 1	Тема 1. Старіння населення: причини, наслідки, прогнози.	2	2	Тиждень 1
Самостійна робота*	Старіння населення як соціально-демографічний процес. Вікова структура населення. Демографічна ситуація в Україні. Соціально-демографічні проблеми старіння населення. Наслідки старіння населення.	4	4	
Самостійна робота 1	Тема 2. Соціальна робота з людьми похилого віку: поняття й зміст Актуальність і значущість соціальної роботи з людьми похилого віку. Поняття соціальної роботи з людьми похилого віку. Мета, завдання та принципи соціальної роботи з людьми похилого віку. Зміст соціальної роботи з людьми похилого віку. Технології соціальної роботи з людьми похилого віку. Зарубіжний досвід соціальної роботи з людьми похилого віку.	4	4	Тиждень 1-2
Лекція 2	Тема 3. Медико-соціальні проблеми старості й старіння.	2	2	Тиждень 2
Самостійна робота *	Зміст понять «старість» і «старіння». Види старіння. Загальні закономірності й теорії старіння. Роль і місце старості в онтогенезі людини. Види старості. Поняття здоров'я у старості.	4	4	
Практичне заняття 1	Тема 3. Медико-соціальні проблеми старості й старіння.	2	-	Тиждень 3
Самостійна робота *	Поняття здоров'я в старості. Чинники збереження здоров'я в літньому віці. Стан здоров'я людей похилого та старечого віку. Функціональні зміни органів та систем у процесі старіння. Старечі нездужання та стареча немічність. Засоби їх полегшення. Зміни у	4	6	

	поведінці людей похилого віку при деменції, хворобах Альцгеймера, Паркінсона, синдромі Бенсона: соціальні аспекти. Домашній догляд за важко та хронічно хворими людьми похилого віку. Особливості харчування людини в похилому віці. Режим та дієта.			
Лекція 3	Тема 4. Психологічні особливості старості і старіння. Особистісні особливості в старості. Етапи психологічного старіння. Характеристика пізнавальної сфери в період старіння. Мудрість як якісна характеристика старості. Психічні функції та їх розлад у старості.	2	2	Тиждень 4
Самостійна робота *				
Практичне заняття 2	Тема 4. Психологічні особливості старості і старіння. Ставлення людини до старості. Роль особистості у формуванні психосоціального статусу людини в старості. Характеристика особистості в старості. Завдання розвитку особистості у пізній дорослості. Когнітивний розвиток у пізній дорослості (увага, пам'ять, мислення, сприйняття, інтелект). Пізнавальна активність в похилому віці. Найхарактерніші психічні стани в старості. Старіння емоційної сфери. «Душевна криза» в похилому віці. Допомога в подоланні горя, стресу, депресії.	2	2	Тиждень 5
Самостійна робота *		4	6	
Лекція 4	Тема 5. Соціальні зміни у похилому віці. Історичний аспект місця та становища старої людини в суспільстві. Стереотипи старіння. Соціальні фактори, що визначають становище людей похилого віку в суспільстві. Соціальні теорії старіння. Вплив соціального середовища на старіння.	2	2	Тиждень 6
Самостійна робота *		4	6	
Практичне заняття 3	Тема 5. Соціальні зміни у похилому віці. Теорії соціальних змін у старості. Соціальні стереотипи та аттитуди до старості й старіння. Сім'я в житті людини похилого віку. Сімейні стосунки літніх та старих людей. Проблема «батьків та дітей» сьогодні. Взаємодопомога поколінь. Вплив сім'ї на соціальне самопочуття літніх людей. Самотність людей похилого віку як соціальна проблема. Економічні та соціальні аспекти самотності в старості. Причини поглиблення процесу самотності та ізоляції людей похилого віку, об'єктивні та суб'єктивні аспекти. Шляхи вирішення проблеми самотності в похилому віці. Соціальна терапія самотності. Комунікативний потенціал літніх. Конструювання соціальних зв'язків людей похилого віку.	2	-	Тиждень 7
Самостійна робота *		4	4	

Лекція 5	Тема 6. Соціальна адаптація літніх людей з виходом на пенсію	2	-	Тиждень 8
Самостійна робота *	Соціальна адаптація літніх людей з виходом на пенсію. Вихід на пенсію як значуща подія в житті людини. Ставлення до виходу на пенсію. Поняття адаптації в старості. Особливості соціальної адаптації в старості. Технології підготовки до виходу на пенсію. Підвищення рівня соціальної адаптації в старості.	4	6	
Практичне заняття 4	Тема 6. Соціальна адаптація літніх людей з виходом на пенсію.	2	2	Тиждень 9
Самостійна робота *	Криза пізнього віку: характеристика, особливості перебігу. Вихід на пенсію як соціально-психологічна проблема. Ставлення до виходу на пенсію. Проблема продовження трудової діяльності в пенсійному віці. Особливості соціалізації та чинники соціальної адаптації людини в похилому віці. Спілкування людей похилого віку як сфера соціалізації. Підготовка до виходу на пенсію. Проблема підвищення рівня соціально-психологічної адаптації людей похилого віку.			
Лекція 6	Тема 7. Соціальна активність особистості у похилому віці.	2	-	Тиждень 10
Самостійна робота *	Поняття «соціальна активність людей похилого віку» та її види (освітня діяльність, клубна діяльність, участь у роботі громадських організацій). Методи підвищення соціальної активності пенсіонерів. Основні характеристики соціокультурної діяльності людей похилого віку. Дозвілля як сфера соціокультурної діяльності: зміст і форми дозвільної діяльності людей похилого віку. Педагогічний супровід культурно-дозвільної діяльності людей похилого віку.	4	4	
Практичне заняття 5	Тема 7. Соціальна активність особистості у похилому віці.	2	-	Тиждень 11
Самостійна робота *	Дозвілля як соціально значуща сфера діяльності людей похилого віку. Зміст, форми та методи культурно-дозвільної діяльності людей похилого віку. Призначення та зміст діяльності клубів для людей похилого віку. Презентація проєктів створення клубу для людей похилого віку (див. завдання до цієї теми). Роль освіти в похилому віці. Особливості освіти людей похилого віку.			
Лекція 7	Тема 8. Соціальна реабілітація як напрямок соціальної роботи з людьми похилого віку.	2	-	Тиждень 12

Самостійна робота *	Реабілітація як напрямок соціальної роботи з людьми похилого віку. Поняття «геронтологічна реабілітація». Види геронтологічної реабілітації, їх зміст. Проблеми геронтологічної реабілітації. Правила роботи з клієнтами похилого віку в процесі реабілітації.			
Самостійна робота 2	Тема 9. Соціальний захист людей похилого та старечого віку. Завдання, принципи і напрямки соціальної політики держави стосовно людей похилого віку. Нормативно-правова база соціального захисту населення похилого віку в Україні. Права та гарантії людей похилого віку у сфері громадянських, сімейних, майнових та інших відносин. Пенсійне забезпечення людей похилого віку в Україні: категорії пенсій, грошова допомога. Види пенсій: а) пенсії за віком; б) пенсії по інвалідності; в) пенсії на випадок втрати годувальника; г) соціальні пенсії та допомога. Соціально-економічні проблеми пенсіонерів в Україні у сучасний період. Система пенсійного забезпечення людей похилого віку.			Тиждень 12-13
Практичне заняття 6	Тема 10. Соціальне обслуговування людей похилого віку	2	-	Тиждень 13
Самостійна робота *	Соціальне обслуговування людей похилого віку: поняття, принципи та види. Характеристика основних форм соціального обслуговування людей похилого віку: стаціонарне, напівстаціонарне, нестаціонарне соціальне обслуговування. Заклади соціального обслуговування (стаціонарні, напівстаціонарні, нестаціонарні), їх характеристика, зміст діяльності, форми та методи роботи. Інноваційні технології соціального обслуговування людей похилого віку (приймна сім'я, «тривожна кнопка», санаторій на дому, Школа безпеки для літніх людей, соціальний туризм, соціальне таксі та ін.). Недержавні форми соціального обслуговування людей похилого віку.			
Лекція 8	Тема 11. Сімейна допомога та догляд за людьми	2	-	Тиждень 14
Самостійна робота *	Визначення сімейної допомоги та сімейного помічника. Основні проблеми людей, які доглядають за родичами похилого та старого віку. Соціальна підтримка помічників (інструментальна та емоційна) та стратегії самовладання: самовладання, зосереджене на вирішенні проблеми, когнітивна стратегія самовладання, емоційно-сфокусоване самовладання. Види роботи з сімейними			

	помічниками: освіта або навчання помічників, консультування, поліпшення керування стресовими чинниками, збільшення емоційної підтримки.			
Самостійна робота 3	Тема 12. Особистість фахівця по роботі з людьми похилого віку. Вимоги до професіоналізму соціальних працівників, які обслуговують людей похилого віку. Деонтологія в соціальній роботі з літніми і старими людьми. Особистісні особливості професійної придатності соціального працівника до роботи з людьми похилого віку. Права й обов'язки соціального працівника. Навички й уміння, якими повинен володіти соціальний працівник. Морально-етичні проблеми в роботі з людьми похилого віку. Ейджизм у соціальній роботі з людьми похилого віку. Особливості етичного кодексу соціального працівника, який надає послуги людям похилого віку. Шляхи подолання психологічної й вікової несумісності між соціальним працівником і клієнтами похилого віку. Ефективність соціальної роботи з літніми й старими людьми й способи її визначення.			Тиждень 14-15
Практичне заняття 7	Тема 13. Комунікативна компетентність фахівця по роботі з людьми похилого віку	2	-	Тиждень 15
Самостійна робота *	Особливості спілкування з клієнтами похилого віку. Деонтологічні підходи до вирішення конфліктів, що виникають між соціальними працівниками й клієнтами похилого віку, об'єктивність і суб'єктивність у вирішенні конфліктів. Навички активного слухання. Комунікативні вправи: Розвиток розуміння власних суджень. Практика неосудження. Розвиток навичок емпатії. Ефективне використання питань. Процес надання допомоги. Три основних умови надання ефективної допомоги. Реакція на зміни та втрати. Обмеження при наданні допомоги. Межі конфіденційності. Персональні обмеження. Правомочність надання або не надання допомоги. Звернення по допомогу до інших спеціалістів, підтримка колег.			
Практичне заняття 8	Тема 14. Психологічна компетентність соціального працівника.	2	2	Тиждень 16
Самостійна робота *	Психологічні методи роботи з людьми похилого віку (терапія спогадами; арт-терапія; трудотерапія (окупаційна терапія). Робота з сім'єю людини похилого віку, можливості й перспективи залучення до догляду членів сім'ї.			

	Сімейна терапія. Вивчення особистості людини похилого віку, її соціального оточення, соціальних та інших проблем. Врахування потреб людей похилого віку. Методики вивчення особистості клієнта.			
--	---	--	--	--

* Самостійна робота передбачає опрацювання матеріалу в позааудиторний час, підготовку до практичних занять, виконання практичних завдань, опрацювання рекомендованої літератури, підготовку до проміжного контролю (модульний контроль 1-4), підготовку до заліку.

5. Види і зміст контрольних заходів

Вид заняття/роботи	Вид поточного контрольного заходу	Зміст контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання*	Усього балів
1	2	3	4	5
Поточний контроль				
Практичне завдання 1	Письмова робота, проходження опитування, анкетування із описом результатів	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=560447	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=560447	2
Самостійна робота 1	Письмова робота. Складання опорного конспекту. Складання опорної схеми.	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626026	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626026	2
Практичне заняття 1	Усне опитування; виконання практичних завдань.	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626030	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626030	3
Практичне заняття 2	Усне опитування; виконання практичних завдань.	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626032	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626032	4
Практичне заняття 3	Усне опитування; виконання практичних завдань.	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626033	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626033	4
Практичне заняття 4	Усне опитування; виконання практичних завдань.	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626034	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626034	3
Модульний контроль 1	Тестування	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/quiz/view.php?id=166767		12
Практичне заняття 5	Усне опитування; виконання практичних завдань.	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=560449	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=560449	3
Самостійна робота 2	Письмова робота. Складання опорного конспекту. Складання таблиці.	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626040	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626040	3
Практичне заняття 6	Усне опитування; виконання практичних завдань.	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626041	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626041	3
Самостійна робота 3	Письмова робота. Складання опорного	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/m	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/m	3

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Соціальна робота з різними віковими групами (з людьми похилого віку)

	конспекту. Складання професіограми.	od/assign/view.php?id=626046	d/assign/view.php?id=626046	
Практичне заняття 7	Усне опитування; виконання практичних завдань.	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626048	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626048	3
Практичне заняття 8	Усне опитування; виконання практичних завдань.	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626049	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/assign/view.php?id=626049	3
Модульний контроль 2	Тестування	Розміщено в СЕЗН ЗНУ https://moodle.znu.edu.ua/mod/quiz/view.php?id=166768		12
Усього поточний контроль	14			60
Підсумковий контроль				
Екзамен	Тестування	За навчальним матеріалом усіх змістових модулів. Перелік питань до підготовки розміщено в СЕЗН ЗНУ Moodle, секція «Підсумковий контроль».	За кожну правильну відповідь студент отримує 0,5 балів.	20
	Практичне завдання на вибір студента/-ки: 1) написання есе «Моя теорія старіння»; 2) проведення міні-дослідження за проблематикою курсу.	Орієнтовні теми для дослідження, вимоги до його виконання та оформлення, а також вимоги до виконання і оформлення есе подано у СЕЗН Moodle у секції підсумкового контролю.	Критерії оцінювання розміщено у СЕЗН Moodle, секція «Підсумковий контроль» (Підсумкове практичне завдання).	20
Усього підсумковий контроль	2			40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)		
E	60 – 69 (достатньо)	3 (задовільно)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов’язковим повторним курсом)		

6. Основні навчальні ресурси

Рекомендована література

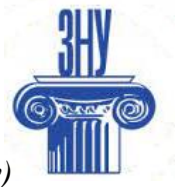
1. Іванова І. Б. Соціальна робота з людьми похилого віку : навч. посібник. Київ : Ун-т «Україна», 2023, 220 с.
2. Коваленко О., Лук'янова Л., Помиткін Е., Московець Л. Психологія людей літнього віку: навч. посібн. / Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ : Вид-во ТОВ «Геопринт». 2021. 288 с.
3. Малахова Ж. Д., Лисенко В. І. Соціальна геронтологія : підручник / за заг. ред. Н. М. Сурядної, С. С. Павленко. Херсон : Олді-плюс, 2021. 194 с.
4. Павелків Р. В., Харченко Є. М. Геронтопсихологія: медико-біологічні та соціально-психологічні аспекти старіння. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 476 с.
5. Соціальна геронтологія: навчальний посібник / укл. І. В. Ковальчук. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2021. 264 с.
6. Утвенко В. В. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки: навч. посіб. Київ : Вид. дім «Персонал», 2018. 248 с.
7. Барден І., Фогель А., Водрашке Г. Домашня опіка хворих і немічних. Великий довідник видавництва «ТРІАС» : практич. курс для вивчення і довідок : посібник / пер. з нім. С. Радомської. Львів : Стрім, 2000. 315 с.
8. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : навчальний посібник. 5-те вид, перероб. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 447 с.
9. Гаркавенко Н. В., Собкова С. І. Соціальна психологія пізньої зрілості : навчальний посібник. Чернівці : Чернівець. нац. у-т, 2020. 240 с.
10. Горецька О. Геронтопсихологія : навчальний посібник. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2017. 210 с.
11. Коваленко О. Г. Міжособистісне спілкування осіб похилого віку : психологічні аспекти : монографія. Київ : Інститут обдарованої дитини, 2015. 456 с.
12. Ковальчук І. Соціальна геронтологія : навч. посібн. Чернівці : Технодрук, 2021. 263 с.
13. Кухта М. П. Соціальний потенціал людей старшого віку в Україні : монографія / наук. ред. І. Мартинюк. Київ : КНУКіМ, 2018. 304 с.
14. Мацкевіч Ю. Р. Соціальна робота з людьми похилого віку: навч. посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2014. 340 с.
15. Помиткін Е. О., Рибалка В. В. Геронтопсихологія навчання особистості похилого віку: навчальний посібник. Київ : Талком, 2020. 184 с.
16. Романова Н. Ф., Тимошенко Н. Є. Спілкування з людьми похилого віку: методичні матеріали до тренінгу / заг. ред. Н. Є. Тимошенко. Київ : Видво, 2018. 152 с.
17. Система соціальної допомоги людям похилого віку / уклад. : Я. М. Раєвська, Л. П. Мельник, Ж. В. Мельник. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2019. 187 с.
18. Соціальний захист та пенсійне забезпечення в Україні / І. В. Ялді́н, В. Д. Понікаров, О. А. Федорищева. Харків : Мірошніченко О. А., 2019. 174 с.

19. Morgan L. A., Kunkel S. Aging, Society and the Life Course. New York, NY : Springer Publishing Company, LLC, 2016. 416 p.
20. Capezuti E. A. Encyclopedia of Elder Care: the comprehensive resource on geriatric health and social care. New York, NY : Springer Publishing Company, LLC, 2014 848 p.
21. Kwon S. Gerontechnology: research, practice, and principles in the field of technology and aging. New York, NY : Springer Publishing Company, LLC, 2017. 570 p.
22. Hillier S. M., Barrow G. M. Aging, the Individual, and Society. Belmont, CA : Wadsworth Cengage Learning, 2014. 496 p.

Інформаційні джерела

1. Віденський міжнародний план з проблем старіння. Затверджено Всесвітньою асамблеєю з проблем старіння, Відень, 26 липня – 6 серпня 1982 (А/CONF. 113/31, глава VI). URL: <http://www.un.org/russian/topics/socdev/elderly/oldactio.htm>
2. Дані Всеукраїнського перепису населення. Державний комітет статистики України. URL: www.ukrcensus.gov.ua
3. Ковальчук І. В. Особливості соціального супроводу людей похилого віку в умовах війни. Молодий вчений. 2023. № 5 (117). С. 46-50. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8417/%d0%9c%d0%92_2023_%e2%84%965%28117%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y
4. Кузнецов О. В., Співак Я. О., Співак Л. А., Костенко Д. В., Чернуха Н. М. Виклики соціальної роботи з людьми похилого віку у період війни в Україні. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*. 2023. № 9(27). С. 245-254. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/4736/4759>
5. Лабораторія законодавчих ініціатив. Соціальні послуги в умовах війни: нові зміни та виклики. URL: <https://parlament.org.ua/2023/11/07/sotsialni-poslugi-v-umovah-vijni-novi-zmini-ta-vikliki/>
6. Мадридський міжнародний план дій з проблем старіння. Прийнято другою Всесвітньою асамблеєю з проблем старіння, Мадрид, 8–12 квітня 2002 року. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/ageing_program.shtml
7. Митькевич О., Фуштей О. Соціальна робота з людьми похилого віку в умовах воєнного стану. *Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2024. Вип. 78. С. 51-56. URL: <https://vspu.net/nzped/index.php/nzped/article/view/792/161>
8. Навчальні відео для доглядальників за особами похилого віку. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/19234.html>
9. Орлова В. Як допомогти літнім людям впоратися із тривожністю під час війни. URL: <https://www.unian.ua/health/yak-dopomogti-litnim-lyudyam-pid-chas-viyni-yak-litnim-lyudyam-vporatisya-iz-trivozhnistyuu-11752222.html>
10. Орлова О., Волосевич І., Бьюкенен Дж. Досвід війни для людей старшого віку в Україні та їх залучення до гуманітарної реакції. URL: <https://www.helpage.org/wp->

content/uploads/2023/05/Lost-the-life-Summary-Ukrainian.pdf

11. Старенькі: соціально-благодійна ініціатива, присвячена питанням старості в Україні.
URL: <https://starenki.com.ua/>
12. Статистична інформація. Населення України: Демографічний щорічник / Державний комітет статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua/
13. Чорнописька В. З., Баран А. В. Міжнародно-правові стандарти соціального захисту людей похилого віку. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки.* 2019. Вип. 24. С. 61-68. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/may/21459/11.pdf>

7. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Обов'язковим є відвідування усіх лекційних та практичних занять. Пропуски можливі лише з поважної причини. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Відпрацювання пропущених занять має бути регулярним за домовленістю з викладачем у години консультацій на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Накопичення відпрацювань неприпустиме! Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання завдань самостійної роботи згідно з Методичними рекомендаціями до самостійної роботи з дисципліни та консультації викладача.

Студент повинен якісно і своєчасно виконувати завдання, брати активну участь в навчальному процесі, в обговоренні питань під час лекційних та практичних занять, у всіх видах контролю (поточний, за розділами, підсумковий). Різні форми роботи на практичних заняттях (індивідуальна, в парах, в мікрогрупах, групах) над вирішенням завдань дає можливість здобувачам вищої освіти якнайширше розкрити свій власний потенціал, розвинути навички роботи в команді. Протягом усього курсу активно розвиваються автономні навички здобувачів вищої освіти, які можуть підготувати додаткову інформацію за темою, що не увійшла до переліку тем практичних занять змістових модулів та виступити з презентацією чи інформуванням додатково (оцінюється окремо).

В умовах дистанційного навчання під час лекційних та практичних занять з використанням платформ для проведення відеоконференцій (ZOOM або інші платформи) камери у всіх учасників освітнього процесу мають бути ввімкнені **обов'язково!** Під час відеоконференцій студенти ідентифікують себе своїм справжнім ім'ям та прізвищем.

Політика академічної доброчесності

Кожен студент зобов'язаний дотримуватися принципів академічної доброчесності. Усі письмові роботи, що виконуються слухачами під час проходження курсу, перевіряються на наявність плагіату за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення, напр., UniCheck, Strikeplagiarism або інші. Відповідно до чинних правових норм, плагіатом вважатиметься: списування, копіювання чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; рерайт (перефразування чужої праці без згадування оригінального автора); вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях (фабрикація); свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень (фальсифікація).

Будь-яка ідея, думка чи речення, ілюстрація чи фото, яке ви запозичуєте, має супроводжуватися посиланням на першоджерело. Приклади оформлення цитувань див. на Moodle: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/resource/view.php?id=103857>

Виконавці індивідуальних дослідницьких завдань обов'язково додають до текстів своїх робіт власноруч підписану Декларацію академічної доброчесності (див. посилання у Додатку до силабусу).

Роботи, у яких виявлено ознаки плагіату, до розгляду не приймаються і відхиляються без права перескладання. Якщо ви не впевнені, чи підпадають зроблені вами запозичення під визначення плагіату, будь ласка, проконсультуйтеся з викладачем.

Висока академічна культура та європейські стандарти якості освіти, яких дотримуються у ЗНУ, вимагають від дослідників відповідального ставлення до вибору джерел. Посилання на такі ресурси, як Wikipedia, бази даних рефератів та письмових робіт (Studopedia.org та подібні) є неприпустимим. Рекомендовані бази даних для пошуку джерел:

електронні ресурси Національної бібліотеки ім. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>

цифрова повнотекстова база даних англomовної наукової періодики JSTOR: <https://www.jstor.org/>

наукометрична база Scopus: <https://www.scopus.com>;

наукометрична база Web of Science: <https://apps.webofknowledge.com>

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті

Будь ласка, вимкніть на беззвучний режим свої мобільні телефони та не користуйтеся ними під час занять. Мобільні телефони відволікають викладача та ваших колег. Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо. Електронні пристрої можна використовувати лише за умови виробничої необхідності в них (за погодженням з викладачем).

Під час виконання заходів контролю (термінологічних диктантів, контрольних робіт, іспитів) використання гаджетів заборонено. У разі порушення цієї заборони роботу буде анульовано без права перескладання.

Комунікація

Очікується, що студенти перевірятимуть свою електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle та реагуватимуть своєчасно. Всі робочі оголошення можуть надсилатися через старосту, на електронну пошту та розміщуватимуться в Moodle. Будь ласка, перевіряйте повідомлення вчасно. Ел. пошта має бути підписана справжнім ім'ям і прізвищем. Адреси типу user123@gmail.com не приймаються!

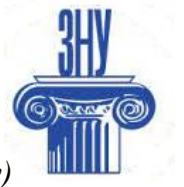
Визнання результатів неформальної/інформальної освіти

За наявності сертифікату (свідectва, програми тощо) про проходження онлайн-курсу, тренінгу, вебінару, курсу підвищення кваліфікації та ін. з тематики (однієї з тем, змістового модуля) навчальної дисципліни залежно від кількості прослуханих годин (здобутих кредитів) здобувачу може бути нараховано до 30 балів. Дотичність тематики, відповідність досягнутих результатів навчання та кількість додаткових балів визначається викладачем. Документи, що підтверджують участь здобувача у відповідних заходах, мають бути подані викладачу до початку сесії.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2024-2025 н. р. доступний за адресою: <https://tinyurl.com/yckze4jd>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є

невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методiku проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ycds57la>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**

Електронна адреса: v.banakh@znu.edu.ua

Гаряча лінія: тел. (061) 227-12-76, факс 227-12-88

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):
<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу. Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Соціальна робота з різними віковими групами (з людьми похилого віку)

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ:
<https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ): <http://sites.znu.edu.ua/confucius>